

TURİZM EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERİN, MESLEĞİN GELECEĞİNE İLİŞKİN BAKIŞ AÇILARI

The Perspectives of the Tourism Program
Students to The Future of This Career

Tülay Polat ÜZÜMCÜ*

Ömür ALYAKUT**

Ayşe GÜNSEL***

Özet: Turizm eğitimi ülkemizde, ortaöğretim ve yükseköğretim (ön lisans, lisans ve lisansüstü) düzeyinde verilmekte olup, meslek yüksekokullarında iki yıllık bir önlisans eğitimi ile turizm sektöründe çalışacak ara eleman yetiştirmek amaçlanmaktadır. Bu araştırmada, meslek yüksekokulu turizm programı öğrencilerinin, turizm eğitimi alma nedenleri tespit edilerek, mesleğin geleceğine ilişkin bakış açıları araştırılmaktadır. Araştırmada öncelikle, Türkiye’de mesleki turizm eğitimi ve turizm eğitiminde meslek yüksekokullarının genel yapısına değinilerek, günümüzde turizm eğitiminin meslek yüksekokullarındaki durumu irdelenmektedir. Bunu takiben araştırma kısmında, Kocaeli Üniversitesi Kartepe Turizm Meslek Yüksek Okulunda [MYO] Turizm-Otelcilik eğitimi alan 223 öğrenciye anket uygulanarak, elde edilen veriler SPSS 15 paket programı ile frekans, faktör analizi ve ANOVA analizlerine tabi tutulmaktadır. Bu araştırma, turizm öğrencilerinin turizm sektöründeki, gelecek beklentilerine ilişkin algılarının, turizm eğitimi seçme nedenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı sorusuna da cevap aramaktadır. Turizm MYO öğrencilerinin (i) ücretlere ve (ii) kariyer imkânlarına ilişkin algılarının turizm eğitimi tercih etme nedenlerine göre farklılaştığını göstermekte iken; iş bulma ve çalışma koşulları ile turizm eğitimi tercih nedenleri arasında herhangi bir ilişkinin varlığına rastlanmamaktadır. Turizm MYO öğrencilerinin ücret ve kariyer beklentilerine ilişkin gelecek algılarının, üniversite tercihlerine göre farklılaşıyor olması üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir konudur. Araştırmamızın tanımlayıcı istatistiklerinde, meslek lisesinden gelen öğrencilerin meslek hakkında bilgi sahibi oldukları ve mesleği sevdikleri görülmektedir. Bu açıdan özellikle bilinçli tercihte bulunan

* Yrd. Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi Kartepe Turizm MYO

** Öğr. Gör., Kocaeli Üniversitesi Kartepe Turizm MYO

*** Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

öğrencilerin sektöre yönelik bir farkındalığa sahip oldukları ve iyi bir ücret ile hızlı yükselme imkânlarına yönelik algıların bu farkındalık sayesinde meydana geldiği düşünülmektedir. Burada üzerinde durulması gereken bir diğer noktada, çalışma koşullarına yönelik böylesi bir beklentinin olmayışıdır. Turizm meslek lisesi öğrencilerinin, turizm sektöründe staj yapmaları nedeniyle, mesleğin geleceğine yönelik beklentilerinin daha gerçekçi olduğunu, mesleki deneyimi olmayan öğrencilerin ise yeterli ve gerçekçi bilgi sahibi olamadıklarını ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: Meslek Yüksek Okulu, Turizm, Mesleki Eğitim.

Abstract: In our country, tourism education is provided at secondary and higher (associate, undergraduate and post graduate degrees) education institutions; and in vocational schools, via a two year associate education, it is aimed to train intermediate staff who will be employed in the tourism sector. In this study, the perspectives of the tourism program students of the vocational schools to the future of this career are investigated by determining why they want to get tourism education. In the study, first of all, by referring to the general structure of the occupational tourism training and the vocational schools in tourism education in Turkey, the current situation of the tourism education in vocational schools is examined. Following this, in the research part, a questionnaire was conducted to 223 students getting tourism and hotel management education at Kocaeli University Kartepe Tourism Vocational School and the data was evaluated for frequency analysis, factor analysis and ANOVA analysis using the SPSS 15 software package. This study looks for an answer whether the perspectives of the tourism students to the future expectations in tourism sector differ according to the reasons for choosing tourism education. While the findings show that the perspectives of tourism program students of the vocational schools to the future opportunities of (i) the wages and (ii) carrier differ according to the reasons why they prefer tourism education, no relationship has been observed between finding a job, working conditions and the reasons for tourism education preferences. The most important subject to be emphasized is that the perspectives of tourism program students of the vocational schools to the future expectations about wage and career differ according to university preferences. In descriptive statistics of the research, it is observed that the students graduated from vocational schools are informed about the profession and love it. In this respect, it is thought that especially the students with conscious preferences are aware of the sector and the perspectives about rapid growth opportunities with a fair wage occur due to this awareness. Lack of such expectation about working conditions is another important subject to be emphasized. The findings reveal that the expectations of the tourism vocational high school students in terms of the future of the occupation are more realistic as they do apprenticeship in the tourism sector, while the students who do not have work experience do not also have adequate realistic information about this career.

Key Words: Vocational School, Tourism, Vocational Education/Training.

GİRİŞ

Şiddetli rekabetin hüküm sürdüğü küresel iş dünyasının yükselişe geçen alanlarında nitelikli işgörenlerin yetiştirilmesi ve istihdamı hayatî bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle, turizm endüstrisinde istihdam edilecek personelin niteliği; hizmetin kalitesini ve devamlılığını sağladığından, turizm işletmelerinde istihdam edilecek işgörenlerin nitelikleri ve gelecek beklentileri gittikçe önem kazanmaktadır (Dinçer, vd., 2013). Ülkemizde ise turizm sektörü, özellikle 2000’li yıllardan itibaren hızlı bir değişim ve gelişim göstermiş ve uluslararası rekabet gücünün en yüksek olduğu sektörlerden biri haline gelmiştir. Türkiye’ye (Türkiye İstatistik Kurumu) [TUİK] verilerine göre 2014 yılı itibariyle gelen turist sayısı, 41 milyon 415 bin 70 kişi, turizm geliri ise 34 milyar 305 milyon 904 bin \$ dolar gerçekleşmiştir (tuik.gov.tr, 02.02.2015). Bu bağlamda, Türkiye’de turizm sektörünün nitelikli personel ihtiyacını karşılamak üzere, eğitimin çeşitli kademelerinde –lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü- turizm okulları açılmıştır (Dinçer vd., 2013).

Bu eğitim kurumları içerisinde önemli bir yeri olan MYO’1, turizm sektörünün yönetici ve idari personel arasında yer alan ara kademe personel ihtiyacını karşılamaktadır. Ancak “ülkemizde turizm sektörünün en büyük ihtiyacı olan turizm eğitimi almış nitelikli ara eleman istihdamının hala tam olarak karşılanabildiğini söylemek pek de mümkün değildir (Güzel vd., 2014)”. Bu kademelerin istihdamı ile hizmet sektöründe verimlilik ve kalite artacak ve yetişmiş insan gücü ihtiyacı giderilecektir. Bu doğrultuda araştırma, meslek yüksekokullarında turizm eğitimi alan öğrencilerin, okudukları meslek yüksekokulu turizm bölümünü tercih etme nedenlerini ortaya koymak ve bu öğrencilerin geleceğe ilişkin bakış açılarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Ayrıca, öğrencilerin geleceğe ilişkin bakış açıları ile okulu tercih etme nedenleri arasında bir ilişki olup olmadığı da araştırmanın bir diğer sorunsalını teşkil etmektedir. Bu bağlamda girişi takip eden kuram kısmında; literatürde turizm eğitiminin genel yapısı ve turizm eğitiminin meslek yüksekokullarındaki durumuna değinilerek, daha önce turizm eğitimi konusunda yapılmış akademik çalışmalarla ilgili, araştırmacıların çalışma sonuçları özet bir şekilde verilecektir. Bunu takiben, uygulama kısmı Kocaeli Üniversitesi Kartepe Turizm Meslek Yüksekokulu; Turizm-Otelcilik, Turizm-Seyahat Hizmetleri Programı ile Turizm Rehberliği programları üzerinde gerçekleştirilmiş olup; araştırmanın çalışma yöntemi, veri toplama süreci, evren ve örnekleme belirtilerek, örneklemin nitelikleri ve tercih nedenlerine ait bulgular ile araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği ile ilgili testler hakkında bilgiler yer alacaktır. Sonuç kısmında ise, MYO turizm bölümü öğrencilerinin, okudukları okulun geleceğine ilişkin bakış açılarının,

bölümü tercih etme nedenlerine göre farklılaşp farklılaşmamasına yönelik tartışma ve MYO turizm bölümlerine yönelik öneriler yer alacaktır.

LİTERATÜR İNCELEMESİ

Dünya genelinde turizm eğitimi kapsamında üzerinde asıl durulan konu, mesleki eğitimidir. Genel olarak mesleki eğitim, bir toplumdaki bireylerin meslek sahibi olabilmeleri ve bireye mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve uygulama yeteneklerini kazandırarak, kişinin kabiliyetlerinin fiziksel, entelektüel, duygusal, sosyal ve ekonomik yönlerden geliştirilmesini sağlama sürecidir (Aksu ve Bucak, 2012, 9). Turizm mesleki eğitimi ise teorik ve pratik öğrenimden, meslek ahlakına ve mesleğin temel prensiplerine kadar uzanan çeşitli disiplinlerin verildiği ve belli bir iş için sağlanması gereken bir eğitimidir (Üzümcü ve Bayraktar, 2004).

Mesleki turizm eğitiminin temel amacı, turizmin ihtiyaç duyduğu mesleki formasyonu vermektir. Turizm eğitimi veren kurumlar hem turizm işletmelerinin ihtiyacı olan pek çok hizmeti sağlayabilecek alt kademe insan gücünü, hem ara insan gücü olarak tanımlanan orta kademe işgücünü, hem de turizmle ilgili kamu ve özel sektör kurumlarına yönetici, araştırmacı ve planlayıcı elemanları yetiştirmek amacıyla üst kademe insan gücünü sağlamaktır (Aymanıy vd.2013, 104). Toplum düzeyinde verilen turizm eğitiminin amacı ise, toplumda turizm bilincini geliştirmek, turizm kaynaklarını koruma anlayışını geliştirmek, ilkeli dürüst hizmet anlayışını kazandırmaktır (Üzümcü ve Bayraktar, 2004, 80).

Türkiye’de mesleki turizm eğitimi; örgün ve yaygın olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilmektedir. Örgün mesleki turizm eğitimi, örgün eğitim veren ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarındaki okullardan oluşmaktadır. Yaygın turizm eğitimi ise; gerek resmi gerekse özel kurumlar tarafından verilen kısa süreli mesleki kurslar niteliğinde bir görünüm arz etmektedir (Baltacı vd.,2012, 18). Örgün eğitim, belirli yaş gruplarındaki ve aynı seviyedeki bireylere amaca göre hazırlanmış programlarla, okul çatısı altında düzenli olarak yapılan eğitimidir. Örgün eğitimi de kendi içinde genel ve mesleki eğitim olmak üzere iki alt başlığa ayırmak mümkündür (Hacıoğlu vd.,2008, 4). Örgün turizm eğitimi olarak adlandırılan mesleki düzeyde formasyon veren turizm eğitim ve öğretimi, turizm sektörünün değişik dalları için bilgili, becerikli, yetenekli, verimli ve bilinçli elemanlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Yaygın eğitim ise, değişik yaş gruplarında ve seviyelerindeki bireylere, amaçlara uygun hazırlanmış programlarla, programların gerektirdiği ortam ve sürelerde verilen eğitimidir. Yaygın turizm eğitiminin amacı ise, toplumda turizm bilincini oluşturmaktadır (İbicioğlu vd. 2003).

Bugün, örgün eğitim kapsamında yer alan, ortaöğretim düzeyinde eğitim veren turizm meslek liseleri, sektörün çalışan ihtiyacını karşılamayı amaçlar-ken; sektördeki ara eleman ya da orta kademe yönetici ihtiyacının karşılanması ise ön lisans düzeyindeki meslek yüksekokullarının amaçları arasında yer almıştır. Sektörün, eğitimci ve üst düzey yönetici ihtiyacı ise lisans düzeyinde eğitim veren turizmle ilgili farklı isimlerdeki yüksekokullar ve fakülteler tarafından karşılanmaktadır. Yükseköğretim düzeyindeki bu kurumlar 2547 sayılı kanununun 3.maddesinde şöyle açıklanmaktadır (Kozak, 2009,2):

- *Fakülte*: Yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan; kendisine birimler bağlanabilen bir yükseköğretim kurumudur.
- *Yüksekokul*: Belirli bir mesleğe yönelik eğitim- öğretime ağırlık veren bir yükseköğretim kurumudur.
- *Meslek Yüksekokulu*: Belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştir-meyi amaçlayan dört yarıyılık eğitim - öğretim sürdüren bir yükseköğretim kurumudur.

Türkiye’de lisans eğitimini tamamlayanlar için de, lisansüstü turizm eğitimi -yüksek lisans ve doktora- verilmektedir (Hacıoğlu vd.,2008). Bu araştırmanın da çalışma alanını oluşturan meslek yüksekokulları (MYO), Türkiye’de turizm sektörünün en fazla ihtiyaç duyduğu, nitelikli ara elemanı yetiştiren (Güzel vd.2014) meslek okullardır. Ülkemizde (Yükseköğretim Kurumu [YÖK]) Kanunu’na göre; MYO’lar belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyılık (2 yıllık) eğitim-öğretim sürdüren bir yükseköğretim kurumudur. MYO’ları yapısında iki yıl süreli ön lisans düzeyinde hemen hemen tüm sektörlerle ilgili mesleki eğitim verilen bu okul mezunlarına “ara eleman” kimliği verilmiştir. Ara eleman, işçi ile mühendis, yönetici ve idari personel arasında yer alan kademedir. Bu kademenin istihdamı ile sanayi ve hizmet sektörlerinde verim ve kalitenin artacağı muhakkaktır. Verimliliğin ve kalkınmanın anahtarlarından biri olan yetişmiş insan gücü ihtiyacını giderme görevi MYO’larına verilmiştir. MYO’ları ülkelerin rekabet gücünü güçlendiren önemli bir kurum haline gelmiştir (Davras ve Bulgan, 2012, 219).

Türkiye’de kurulması ve faaliyete geçirilmesi en kolay yükseköğretim kurumları meslek yüksekokullarıdır. 1990 yılında bünyesinde turizm programı bulunduran MYO’ların sayısı 28 iken, bu sayı 1994’te 54 ve 2002’de de 87’ye ulaşmıştır (Ünlüönen ve Boylu, 2005, s.16). Türkiye’de 2013 yılı itibarıyla 91 Üniversitenin Meslek yüksekokulu içerisinde, turizm ve otel işletmeciliği programı bulunmakta (Dinçer vd.,2013, 42) ve (Ölçme Seçme ve Yerleştirme

Merkezi [ÖSYM] 2013) itibariyle, öğrenci sayısı 15642'ye ulaşmıştır. Yine (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi) [ÖSYS], 2013) sonuçlarına göre; 2012-2013 öğretim yılı itibariyle ön lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrenci sayısı 41.755'e ulaşmıştır (Boylu, ve Arslan,2014, 544-545).

Avrupa Birliği'ndeki ülkelerin mevcut turizm eğitimi veren kurumları incelendiğinde, genelde kurslar ve ortaöğrenim düzeyinde yoğunlaşmakta olduğu görülürken, Türkiye'de bu yoğunlaşma, daha çok yükseköğretim düzeyinde yaşanmaktadır. Turizm eğitimi veren eğitim kurumlarının sayısındaki artışın, mezunların sayısındaki artışına yansımaya rağmen sektöre yansımadağı görülmektedir (Üngüren ve Ehtiyar, 2008). Bu konuda (Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı [TUGEV], 1999) yapılan araştırmada, turizm sektörünün istihdam etmesi gereken eğitimli personel oranları; % 37'si ön lisans ve lisans mezunu, % 15'i yüksek lisans mezunu, % 25'i teknik lise ve % 23'ü lise mezunu olarak belirlenmiştir. Buna karşın, (Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi Başkanlığı [METARGEM],1999-2000eğitim-öğretim yılında) yapılan araştırmada ise; konaklama işletmelerinde çalışanların yaklaşık %74'ünün, restoran işletmelerinde çalışanların %80'inin ve seyahat işletmelerinde çalışanların da %76'sının örgün turizm eğitimi almadıkları tespit edilmiştir (Aymankuy ve Aymankuy,2013, 4).

Yapılan çalışmalarda, turizm eğitimi almış olan öğrencilerin, mezuniyetten sonra farklı çalışma alanlarına yönelmelerinin altında yatan bir kısım faktörlere işaret etmektedir. Bu faktörler araştırmacılar tarafından genel olarak; sektörün yapısı ve sezonluk istihdamın olması (Kozak, 2009; Pelit ve Güçer, 2006; Roney ve Öztin, 2007), düşük ücret ve çalışma koşullarının elverişsizliği (Kuşlivan ve Kuşlivan, 2000; Roney ve Öztin, 2007), iş tanımlarının ve mesleki standartların olmayışı (Tüylüoğlu, 2003), staj süresince yaşanan olumsuz deneyimler (Kozak ve Kızıllırmak, 2001; Pelit ve Güçer, 2006), öğrencilerin turizm alanını istemeyerek tercih etmeleri (Aksu ve Köksal, 2005; Güzel, 2006; Üngüren, 2007) uzun çalışma saatleri ve mesleğin sosyal statü seviyesinin düşüklüğü Kuşlivan ve Kuşlivan (2000) olarak belirlenmiştir (Çatı ve Bilgin 2013, 24). Ayrıca buna turizmle ilgili mesleklerin, meslekte çalışan eğitilmiş iş görenlerin ve mezunların herhangi bir yasal düzenlemeyle korunmaması da önemli bir etken olarak gösterilebilir. Bu durumda mezunlar başka sektörlerle yönelmektedir (Üngüren ve Ehtiyar, 2008). Aşağıda konuya ilişkin olarak yapılan literatür taramasında, araştırmacıların çalışma sonuçları özet bir şekilde yer almaktadır.

Tablo 1: Turizm Eğitimi Üzerinde Yapılmış Çalışmalarla İlgili Literatür Taraması

Yazar/ Yazarlar	Temel Bulgu
Kızılırmak (2000), Kuşluvan (2000), Ağaoğlu (1991), Tüylüoğlu (2003), King vd.(2003), Altman & Brothers (1995)	Turizm sektörünün işgücü ihtiyacını, turizm eğitimi almamış işgücünü istihdam ederek karşılamakta olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca turizm eğitimi almış mezunların büyük çoğunluğunun turizm sektörü dışında istihdam edildiği saptanmıştır.
Ünlüönen (2004), Kuşluvan ve Kuşluvan(2000)	Öğrencilerin okumakta oldukları programa ve mezuniyet sonrası im imkanları ile ilgili değerlendirmelerinde zamanla olumsuz yönde değişimler saptanmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun seçtiği bölümden pişman oldukları ifade edilmiştir.
Ünlüönen (2004), Kuşluvan ve Kuşluvan (2000)	Öğrencilerin okumakta oldukları programa ve mezuniyet sonrası iş imkanları ile ilgili bakış açılarında zamanla olumsuz yönde değişimler saptanmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun seçtiği bölümden pişman oldukları ifade edilmiştir
Aksu ve Köksal (2005)	Öğrencilerin sektöre karşı olumsuz bir tutum ve görüş içersinde oldukları saptanmıştır. Bu öğrencilerin yanında olumlu görüş bildiren öğrenciler de bulunmuş, bu öğrencilerin üniversite giriş sınavında turizm bölümünü ilk sırada ve istekli seçerek, stajlarını yurt dışında gerçekleştirdikleri belirtilmiştir.
Güzel (2006), Aktaş ve Boyacı (1992)	Yükseköğretim kurumlarında sunulan turizm eğitiminin öğrencilerin beklentilerini karşılamadığını ve öğrencilerin tatmin düzeylerinin oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir.
Kozak ve Kızılırmak (2001), Pvesic veBrymer (1990), Baron ve Maxwell (1993), Gez (1994)	Staj yapan öğrencilerin yapmayan öğrencilere göre sektöre karşı daha olumsuz tutum içinde olduklarını saptanmıştır. Turizm eğitimi almış mezunların zamanla turizm sektöründe çalışmak istemediklerini ifade görülmüştür.
Pelit ve Güçer (2006) Çakır (1998), Kuşluvan ve Kuşluvan (2000), Baron ve Maxwell (1993)	Öğrenciler, verilen eğitimin staj esnasında yarar sağlamadığını belirtmiş ve staj yaptıkları kurumlarının kendilerini ucuz iş gücü olarak gördükleri ifade etmiştir. Ayrıca öğrencilerin staj uygulamalarından memnun olmadıkları ve meslekten uzaklaştırdığı saptanmıştır.
Demirer (2000), Johnstone (1994)	Turizm işletmeciliği öğrencilerinin, sektör temsilcilerinin beklentilerini tam anlamıyla karşılamadıkları tespit edilmiştir.
Koyuncu (2000)	Turizm işletmeciliği öğrencilerinin beklentilerinin sektörel uyumadığını saptamış ve çalışma koşullarının öğrencileri olumsuz tutum içersine sürüklediği ifade edilmiştir.
Üzümcü ve Bayraktar (2004)	Turizm eğitimcilerinin verdiği mesleki eğitimi etik açısından inceledikleri araştırmada, etik ilkelerin tam olarak uygulanmadığını ve verilen eğitimin yetersiz olduğunu saptamışlardır.
Purcell ve Quinn (1996)	Turizm endüstrisinde çalışanların eğitim durumları diğer sektörlerde çalışanlara göre düşük kaldığı tespit etmiştir.
Koko ve Guerrier (1994)	Turizm eğitimi almış mezunların, çalışma koşullarının zorluğu gelişim fırsatlarının sınırlılığı, motivasyon yetersizliği ve iş tatminsiz vb. sektörü terk ettiklerini saptamışlardır.

Kaynak: Baltacı F., Üngören E., Avsallı H. ve Demirel O.N. (2012). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin ve Geleceğe Yönelik Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 17-25.

Turizm eğitimi almış ve alan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik araştırmalardan; turizm eğitimi almış, özellikle üniversite mezunlarının başka sektörlerde çalışmak istedikleri anlaşılmıştır. Bu sorunların devam ediyor olması, yapılan çalışmalar sonucu öne sürülen çözüm önerilerinin uygulamada pek de başarıya ulaşamadığı izlenimini vermektedir (Üngüren ve Ehtiyar, 2009, 2097). Turizm eğitiminin her kademesinde öğrencilerin pratik bilgi ve becerilerle donatılması zorunludur. Her ne amaçla ve hangi mesleki kademe de kullanılırsa kullanılsın, turizm eğitiminin her kademesinde teori ile uygulama birbirini tamamlayarak bir bütün oluşturacak şekilde yürütülmek zorundadır. Çünkü turizm sektörünün çok dinamik bir yapıya sahip olması, bu alanda verilen eğitimin, dinamik bir yapıya sahip olmasını gerektirmektedir. Diğer bir anlatımla, verilen eğitimin sadece teorik olması yeterli değildir. Verilen eğitimin başarılı olması için uygulamalı eğitime de yer veriliyor olması şarttır (Gamble, 1992, 10, Aktaran: Pelit ve Güçer, 2006). Turizm eğitimi alan kişilerin teorik bilgilerini, meslek yaşamlarında kullanabilmeleri için gerekli olan becerileri de eğitimleri sürecinde geliştirmeleri gerekmektedir (Pelit ve Güçer, 2006, 143-144).

ARAŞTIRMA

Ülkemizde turizm sektörünün nitelikli personel ihtiyacı ve misafir beklentilerinin karşılanması noktasında yaşanan sorunlar, konunun hem sektör hem de eğitim veren okullar açısından sorgulanmasını gündeme getirmektedir. Bu nedenle, turizm sektörünün ara kademe personel ihtiyacını karşılayan MYO'daki turizm eğitimini ele alması, turizm eğitimi veren kurumlardan mezun olan öğrenci sayısının her geçen yıl artmasına rağmen, bu artışın turizm sektörüne yansımaması ve öğrencilerin sektörü tercih etmemelerinin araştırılması gereklidir. Bu bağlamda araştırma, Türkiye'de yükseköğretim düzeyinde MYO'larında turizm eğitimi alan öğrencilerin, mesleğin geleceğine ilişkin bakış açılarını tespit etmek ve bu öğrencilerin, eğitimini aldıkları turizm mesleğini tercih edip etmeyecekleri ve bunların nedenlerinin araştırılmasını amaçlamaktadır. Ayrıca, bu araştırma, turizm öğrencilerinin turizm sektöründeki, gelecek beklentilerine ilişkin algılarının, turizm eğitimini seçme nedenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı sorusuna da cevap aramaktadır.

Araştırmanın literatür bölümü, ulusal ve uluslar arası yazında yer alan konuyla ilgili kaynakların taranması ile oluşturulmuştur. Alan araştırmasında ise, anket aracından faydalanılarak turizm öğrencilerinin mesleği tercih nedenleri ve mesleğin geleceğine ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Anketin kullanılma sebebi, nispeten geniş bir örneklem üzerinde kolay veri

toplamayı olanaklı kılması ve istatistiksel programlarla elde edilen verilerin rahatlıkla analiz edilebilir olmasıdır.

Veri Toplama Süreci ve Örneklem

Araştırmanın evreni Kocaeli Üniversitesi Kartepe Turizm MYO öğrencileri olup, toplam 800 öğrenci arasından kolayda örnekleme yöntemi ile seçilmiş 223 öğrenciden oluşmaktadır. Anketler 2014 yılı Nisan ve Mayıs aylarında Kocaeli Üniversitesi Kartepe Turizm Meslek Yüksekokulu; Turizm-Otelcilik, Turizm ve Seyahat Hizmetleri Programı ile Turizm Rehberliği programları öğrencilerine yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulanmıştır. Uygulanan anket formu üç kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda öğrencilere ait demografik bilgiler, ikinci kısımda öğrencilerin tercih nedenleri ve üçüncü bölümde ise turizm eğitimine ilişkin görüşleri yer almaktadır. Anketin ikinci ve üçüncü bölümünde öğrencilerin algılarını ölçmek üzere, 5'li Likert ölçekli sorular kullanılmaktadır. Araştırmanın anket soruları oluşturulurken, tercih nedenlerine ilişkin sorularda Dinçer, Akova ve Kaya (2013), Baltacı, Üngüren vd.(2012) ve gelecek beklentilerine ilişkin sorularda ise Y.Aymankuy, Ş.Aymankuy (2013) çalışmalarından yararlanılmıştır. Mesleğin geleceğine ilişkin bakış açılarını tespit etmeye yönelik bu çalışmada, ankete katılan öğrenciler, Turizm-Otelcilik, Turizm-Seyahat Hizmetleri ile Turizm Rehberliği programlarından oluşmaktadır. Anketin ilk bölümü olan, örneklemin nitelikleri ve tercih nedenlerine ait bilgilere ait bulgular Tablo 2`de sunulmuştur.

Tablo 2: Örneklemin Nitelikleri

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	147	65,9
	Erkek	76	34,1
Yaş	17-21	186	83,4
	22-26	33	14,8
	27-31	4	1,8
Eğitim	Düz lise	59	26,4
	Anadolu Lisesi	11	4,9
	Anadolu Turizm ML	38	17,0
	Süper Lise	6	2,7
	Kız Meslek Lisesi	93	41,8
	Diğer	16	7,2
Alan	Kat	3	1,3
	Önbüro	11	4,9
	Mutfak	81	36,3
	Servis	19	8,5
	Ağırlama-Gıda	12	5,4
	Seyahat	3	1,3
	Diğer	63	28,3
	Yanıtız	31	13,9
Sınıfı	Birinci sınıf	111	49,8
	İkinci sınıf	112	50,2
Öğretim	Gündüz	121	54,3
	Gece	102	45,7
Bölüm	Otelcilik	205	91,9
	Seyahat	8	3,5
	Rehberlik	10	4,5
Çalışma Alanı	Konaklama	65	29,1
	Yiyecek-İçecek	89	39,9
	Seyahat	25	11,2
	Rehberlik	17	7,6
	Diğer	19	8,5
Yanıtız	8	3,6	

* Ankete toplam 223 öğrenci katılmıştır. Her cevabın yanıtız soru sayısı Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2’de görüldüğü üzere; öğrencilerin %65,9’nun kız öğrencilerden, %34,1’inin erkek öğrencilerden, %83,4’ünün 17-21 yaş, %14,8’inin 22-26 yaş ve %1,8’inin 27-31 yaş grubundan oluştuğu görülmektedir. Almış oldukları lise eğitimi sorulduğunda ise; en büyük oran %41,3 ile kız meslek lisesi mezunları olduğu, %26 oranında düz lise, %16,6 Anadolu turizm meslek lisesi, %4,9 Anadolu lisesi, %2,7 süper lise ve %7,2 oranında diğer liselerden olduğu anlaşılmaktadır. Bu öğrencilerin liselerdeki bölümlerine bakıldığında da; %36,3 mutfak, %8,5 servis, %5,4 ağırlama-gıda, %4,9 önbüro, %1,3 kat, %1,3 seyahat, %28,3 diğer bölümlerde okudukları görülmektedir.

Bu bulgulara göre; anketi yanıtlayan öğrencilerin, %57,9'unun turizm ile ilgili bir mesleki eğitim almış olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, öğrencilerin; %50,2'sinin yiyecek-içecek ile ilgili, %6,2 sinin konaklama ile ilgili ve %1,3'ünün ise seyahat bölümü ile ilgili, toplamda %57,7'sinin turizm ile ilgili bölümlerde mesleki bir turizm eğitimi aldıkları anlaşılmaktadır. Anketi yanıtlayan öğrencilerin iki sınıf içinde eşit olduğu görülürken, birinci eğitim öğrencilerinin ikinci öğretim öğrencilerinden sadece %5daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Öğrencilerin meslek yüksekokulundaki bölümleri incelendiğinde, tamamına yakın bir kısmı %92 ile turizm-otelcilik, %7 ile seyahat ve rehberlik bölümlerindedir. Tablo 2'ye göre, öğrencilerin çalışmak istedikleri alanlar; çoğunluğun %69 -yiyecek içecek ve konaklama- ile okuduğu bölüme paralel olarak otelcilik ve %18,8 ile seyahat -seyahat işletmeciliği ve rehberlik-bölümünü tercih edeceği anlaşılmaktadır.

Geçerlilik ve Güvenilirlik

Katılımcı öğrencilerin tercih nedenleri ve gelecek beklentilerinin hangi boyutlardan oluştuğunu belirlemek ve ölçme aracının geçerliliğini tespit edebilmek için veriler faktör analizine tabi tutulmuştur. Faktör analizi, aynı yapıyı ölçen çok sayıda değişkenden, az sayıda tanımlanabilir anlamlı değişkeni keşfetmeye yönelik, çok değişkenli bir istatistikî araçtır. Faktör analizi sonuçları, 10 ifadenin 3 faktör altında- *İş Bulma ve Çalışma Koşulları, Ücretler ve Kariyer imkânı*- toplandığını göstermektedir (Bkn.Tablo 3).

Faktör analizinin ardından ölçümlerimizin güvenilirliğini belirlemek için ise Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır. Turizm MYO öğrencilerinin, mesleğin geleceğine ilişkin algılarına dair güvenilirlik (cronbach alfa) değerleri, ortalama, standart sapma, değerleriyle birlikte tablo 4'de verilmektedir. Üç faktörümüze ait alfa değerlerinin 0,60 ile 0,73 arasında değiştiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre, ölçeklerimiz geçerlilik ve güvenilirlik kriterlerini karşılamaktadır (İş bulma ve çalışma koşulları alfa:0,60, Ücretler alfa: 0,73, Kariyer imkânı alfa: 0,68). Bununla birlikte ortalama değerleri; katılımcı öğrencilerin, özellikle ücret beklentileri yönünde pozitif algılara sahip olduğunu göstermekte; bunu da sırasıyla kariyer imkânı ile iş bulma ve çalışma koşulları izlemektedir.

Tablo 3: Gelecek Beklentilerine Ait Faktör Analizi Tablosu

Faktörler	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
İş bulma ve çalışma koşulları			,710
Sosyal güvence imkânları yeterlidir			
Barınma-yeme-içme koşulları uygun ve yeterlidir			,724
Turizm sektöründe çalışmak eğlenceli ve zevklidir			,647
Ücretler			
Ücretler diğer sektörlerle aynı ya da daha yüksektir		,726	
Ücretler yeterli ve tatminkârdır		,886	
Prim, bahşiş vb. Ek ücretler yeterlidir		,701	
Kariyer imkânı			
Mezun olunca turizm sektöründe çalışmayı düşünüyorum	,829		
Turizm sektörü uzun yıllar çalışmak için uygun bir sektördür	,526		
Turizm sektöründe yönetici pozisyonuna geleceğime inanıyorum	,663		
Başka bir sektörde çalışmayı düşünüyorum	,703		

Tablo 4: Tanımlayıcı İstatistikler

	Cronbach alfa	Ortalama	Standart sapma
İş bulma ve çalışma koşulları	5,00	2,4888	,77353
Ücretler	5,00	2,9253	,91172
Kariyer imkânı	5,00	2,6547	,86482

*Cronbach A=1-5

Araştırma Bulguları

Bu bölümde öncelikle katılımcı öğrencilerin eğitim hayatları ve kariyer adımlarını seçme sürecinde tercihlerini turizm MYO'dan yana kullanma nedenlerine bunu takiben de meslekteki gelecek beklentilerine yönelik sorulara verdikleri yanıtların dağılımı yer almaktadır.

Tablo 5:Tercih Nedenleri

Tercih Nedeni		Sıklık	%
Valid	Puana göre	52	23,2
	Sevdiğim meslek	37	16,5
	Geçerli bir meslek	51	22,8
	Seçeneğim yoktu	24	10,7
	Çevre tavsiyesi	9	4,0
	Üniversite mezunu olmak	15	6,7
	Sınavsız geçiş hakkı	19	8,5
	Diğer	15	6,7
	Yanıtsız	2	,9
	Total	223	100,0

Kartepi turizm meslek yüksekokulu öğrencilerinin tercih nedenleri tablo 3'te görülmektedir. Buna göre; en yüksek oran %23,2 ile puana göre tercih olup, ardından; %22,8 ile geçerli bir meslek olması, %16,5 ile sevdiğim meslek olması, %10,7'si seçeneğim yoktu, %8,5 sınavsız geçiş hakkı, %6,7 üniversite mezunu olmak, %4 çevre tavsiyesi yanıtı gelmektedir. Öğrencilerin tamamına yakını tercih nedenini belirtirken yalnızca, %0,9'u ise soruyu yanıtsız bırakmıştır. Bu bulgular doğrultusunda, öğrencilerin okulu tercih edenleri incelendiğinde; -geçerli ve sevindikleri bir meslek olması ve sınavsız geçiş hakkı yanıtları ile- yaklaşık %47,8'inin bilinçli tercih yaptıklarını; -puana göre, herhangi bir üniversite mezunu olmak ve çevre tavsiyesi yanıtları ile- yaklaşık % 33,9'unun ise bilinçsizce ya da tesadüfi olarak tercih yaptığını söylemek mümkündür.

Anova Testi

Bu araştırmanın temel sorunsalı, geleceğin turizmcileri olacak olan turizm öğrencilerinin gelecek beklentilerine ilişkin algılarının onların turizm eğitimini seçme nedenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymaktadır. Bu amaçla veriler, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testine tabi tutulmuştur. Tablo 8'de öğrencilerin gelecek beklentilerine yönelik algılarının onların tercih nedenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları sunulmuştur. Tablo 8'de görüleceği üzere; öğrencilerin turizm MYO tercih nedenleri; onların turizm mesleğini geleceğine yönelik olarak *Ücret beklentileri* ($p<0.01$) ve *Kariyer imkânlardaki* ($p<0.01$) farklılıkları açıklayabilme potansiyeline sahiptir. Diğer bir deyiş Bu bulgular turizm MYO öğrencilerinin (i) ücretlere ve (ii) kariyer imkânına ilişkin algılarının turizm eğitimini tercih etme nedenlerine göre farklılaştığını ortaya koymaktadır. Lakin bulgular, iş bulma ve çalışma koşulları açısından böylesi bir farklılığın varlığına dair istatistiksel olarak anlamlı bir kanıt sağlamamaktadır.

Tablo 6: Anova Testi

		Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler ortalaması	F	Anlamlılık düzeyi
İş Bulma ve Çalışma Koşulları (kcort)	Gruplar Arasında	7,114	8	,889	1,514	,154
	Gruplar İçinde	125,719	214	,587		
	Toplam	132,833	222			
Ücretler (ucort)	Gruplar Arasında	18,291	8	2,286	2,943	,004
	Gruplar İçinde	166,241	214	,777		
	Toplam	184,532	222			
Kariyer imkânı (gfort)	Gruplar Arasında	31,489	8	3,936	6,260	,000
	Gruplar İçinde	134,549	214	,629		
	Toplam	166,038	222			

SONUÇ

Ülkemizde turizm sektörünün temel sorunlarından birisinin, turizm eğitimi almış çalışan sayısının eksikliği ve özellikle nitelikli ara eleman istihdamı eksikliği olduğu bilinmektedir. Bu sebeple, bu araştırma, turizm sektöründe en fazla ihtiyaç duyulan, ara eleman olarak çalışan Meslek yüksekokulu öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Araştırma kapsamında, öğrencilerin gelecekte turizm sektöründe çalışmak isteyip, istemediklerinin ve turizm sektörünün geleceğine ilişkin düşüncelerinin tespit edilmesi hedeflenmiştir.

Kartepe Turizm MYO, Türkiye’de MYO’lar içerisinde yalnızca turizm eğitimi veren ve turizm dışında hiçbir bölümü bulunmayan birkaç turizm meslek yüksekokulundan birisidir. Bununla birlikte Kartepe Turizm MYO, diğer meslek yüksekokullarından farklı olarak; uygulama oteline ve turizm uygulama laboratuvarlarına, turizm kütüphanesine sahiptir. Kartepe Turizm MYO’nun Turizm eğitime odaklanmış bir meslek yüksekokulu olması, öğrencilerin mesleği tercih etmelerinde etkili bir faktör olarak düşünülebilir.

Öğrencilerin gelecek beklentileri ile ilgili olarak bakıldığında araştırma bulguları; turizm sektöründe sosyal güvence ve sosyal imkânların yeterliği ile ücretler konusunda öğrencilerin olumsuz bir yargıya sahip olmadıkları yönündedir. Hatta sonuçlar göstermektedir ki; öğrencilerin gelecek beklentilerinde ilk sırayı ücretler almaktadır. Bu sonucun alınmasında; öğrencilerin gerek staj gerekse ilk çalışma deneyimleri sırasında turizm sektöründe gördükleri ücret uygulamalarının (maaş, prim, bahşiş vb.) etkili olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin gelecek beklentilerindeki ikinci sırayı kariyer imkânları almaktadır. Öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre; aldıkları turizm eğitimi ile turizm sektöründe hızlı yükselebileceklerini, yönetici konumuna gelebileceklerini ve uzun yıllar çalışabileceklerini düşündükleri anlaşılmaktadır. Son sırada en düşük pozitif algı ise, iş bulma ve çalışma koşullarına ilişkindir. Öğrencilerin, staj ve iş deneyimleri sırasında, turizm sektöründeki uzun ve yorucu çalışma saatleri ile mevsimlik çalışma koşulları vb. zorlukları tecrübe edinmeleri sebebiyle gelecek beklentilerindeki en son tercih oldukları düşünülmektedir. Ancak, öğrencilerin büyük bir kısmının daha önce lisede mesleki bir turizm eğitimi almamış ya da staj yapmamış olmaları sebebiyle bu konuda bir fikir sahibi olmadıkları gerçeği de göz ardı edilmemelidir. Bu açıdan, mesleki turizm deneyimi elde etmiş öğrencilerin büyük bir kısmının mesleğin geleceğine ilişkin olumlu kanaatte oldukları ve hatta büyük bir kısmının, turizm sektöründe çalışmanın eğlenceli ve zevkli buldukları söylenebilir. Özellikle öğrencilere mezun olduklarında turizm sektöründe çalışmayı düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda, çalışmayı düşünmeyenler son derece azınlıkta olup beşte birin altındadır. Ancak, öğrencilerin turizm sektörü ile ilgili bilgilerinin yetersiz olması ya da meslek yükseköğretiminde sektörün beklentilerinden uzak yürütülen turizm eğitimi nedeniyle şu an kariyer tercihlerini turizm sektöründe devam ettirmeyi hedefleyen bu grubun gerçek hayta atıldıklarında tercihlerinin de farklılaşabileceği ihtimali göz ardı edilmelidir.

Bunlarla birlikte bu araştırma, turizm öğrencilerinin turizm sektöründeki, gelecek beklentilerine ilişkin algılarının, turizm eğitimi seçme nedenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığı sorusuna da cevap aramaktadır. Bulgular; turizm MYO öğrencilerinin (i) ücretlere ve (ii) kariyer imkânlarına ilişkin algılarının turizm eğitimi tercih etme nedenlerine göre farklılaştığını göstermekte iken; iş bulma ve çalışma koşulları ile turizm eğitimi tercih nedenleri arasında herhangi bir ilişkinin varlığına rastlanmamaktadır. Turizm MYO öğrencilerinin ücret ve kariyer beklentilerine ilişkin gelecek algılarının, üniversite tercihlerine göre farklılaşıyor olması üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir konudur. Araştırmamızın tanımlayıcı istatistiklerinde, meslek lisesinden gelen öğrencilerin meslek hakkında bilgi sahibi oldukları ve mesleği sevdikleri görülmektedir. Bu açıdan özellikle bilinçli tercihte bulunan öğrencilerin sektöre yönelik bir farkındalığa sahip oldukları ve iyi bir ücret ile hızlı yükselme imkânlarına yönelik algıların bu farkındalık sayesinde meydana geldiği düşünülmektedir. Burada üzerinde durulması gereken bir diğer noktada, çalışma koşullarına yönelik böylesi bir beklentinin olmayışıdır.

Araştırma bulgularının genellenebilirliğini etkileyen bir takım sınırlılıklara sahip olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bu araştırmanın en önemli kısıtı

ise, Kocaeli Üniversitesi, Kartepe Turizm Meslek Yüksekokulu öğrencilerine ulaşılabilmiş ve Kocaeli ili ile sınırlandırılmış olmasıdır. Bu noktada, turizm eğitimi gören öğrencilerin turizm sektörüne yönelik algı ve eğilimlerinin daha fazla üniversitede yapılması ve detaylı araştırılması faydalı olacaktır. Yaptığımız bu araştırma bulguları ve geçmiş araştırmalar ışığında; Türkiye’de meslek yüksekokullarında turizm eğitimine yönelik şu öneriler getirilebilir:

- Öğrencilerinin çoğunluğunun daha önce mesleki bir turizm eğitimi almış olduğu ancak hala bilinçli ve isteyerek gelenlerin oranı istenilen düzeyde değildir. Bu sebeple, , öğrencilerin mesleğe daha bilinçli ve istekli gelerek, başarılı olabilmeleri için; gerek ortaöğretim kurumlarında rehberlik hizmetinin (Baltacı vd.,2012) gerekse yükseköğretim kurumlarında mesleki bilgilendirmenin (eğitim fuarlarında ya da mesleki eğitim veren liselerle işbirliği içerisinde yürütülerek) daha etkin yapılması ve öğrencilerin potansiyellerine paralel tercih yapmaları sağlanmalıdır.
- Meslek yüksekokullarına hem öğrenci alımında hem de mezun edilirken öğrencilerin, turizm sektörü ve mesleği hakkında bilgilendirilmiş olmasına dikkat edilmelidir.
- Ara eleman niteliğindeki MYO öğrencilerinin uygulamalı, mesleki turizm dersleri ve sektörden yöneticilerle iletişimi kurularak, öğrencilerin meslekle iç içe olmaları sağlanmalıdır. Hatta “öğrencilere uygulama deneyimi olan, turizm endüstrisinin içinden gelmiş öğretim elemanlarınca ders verilmelidir” (Hacıoğlu vd.2008, 131).
- Ülkemiz genelinde (Meslek Yüksekokulları Kurulu [MEYOK]) turizm komitesinin üye okullarının birbiri ve MEB ile turizm eğitimi konusunda daha bütünleşmiş ve uyumlu çalışması gereklidir.
- Koko ve Guerrier (1994) tarafından yapılan araştırma sonuçlarında da belirtildiği üzere, turizm eğitimi almış mezunların çalışma koşullarının zorluğu, motivasyon yetersizliği ve iş tatminsizliğinden dolayı sektörü terk etmektedirler. Bu sebeple, , turizm sektöründe yer alan turizm işletmelerinde çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve turizm eğitimi almış personele öncelik verilmesi gereklidir. En önemlisi, Turizm Bakanlığının turizm mezunlarının turizm işletmelerinde çalıştırılması zorunluluğu oranının artırılarak, öğrencilerin turizm sektörünü tercih etmelerinde ayrı bir cazibe unsuru yaratılmasıdır.

- Son olarak, meslek yüksekokulu öğrencilerinin, (Avrupa Birliği [AB]) proje ve yurtdışı staj imkânları konusunda üniversitelerin Uluslararası ilişkiler birimleri tarafından bilgilendirilerek; özellikle yurtdışı staj, öğrenci değişim programları, yurt dışında çalışma olanakları, gönüllü öğrenci kampları ile turizm bölümlerinin cazibe unsuru olması sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Aksu, A. ve Köksal, C.D. (2005). Perceptions and Attitudes of Tourism Students in Turkey. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 17 (5), 436-447.
- Aksu M. ve Bucak, T. (2012). Mesleki Turizm Eğitimi. *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2), 7-18.
- Avcıkurt C., Deveci B. ve Türkmen, S. (2012). Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Mezunlarının Turizm Sektöründeki İstihdam Profili, *Turizm Eğitimi Konferansı-Tebliğler*, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 3381, Araştırma Genel Müdürlüğü Yayınları: 366, Genel Yayın Dizisi: 75, ISBN: 978-975-17-3630-7.
- Aymankuy Y., Tetik N., Girgin K.G ve Aymankuy, Ş. (2013). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Staj Uygulamasına Öğrenci ve Akademisyenlerin Bakışları (BTİÖYO'da Uygulama). *International Journal of Human Sciences*, (10)1, 101-128.
- Aymankuy Y. ve Aymankuy, Ş.(2013). Turizm İşletmeciliği Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm Sektöründeki İstihdamla İlgili Görüşleri ve Sektördeki Kariyer Beklentileri (Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği). *Akademik Bakış Dergisi*, 35/Mart-Nisan, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, ISSN:1694-528X, 1-21.
- Baltacı F., Üngören E., Avsallı H. ve Demirel, O.N. (2012). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin ve Geleceğe Yönelik Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 17-25.
- Boylu, Y. Ve Arslan E. (2014). Türkiye'deki Turizm Eğitiminin Rakamsal Gelişmeler Açısından Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 1: 79-97.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, Güz, 470-483.
- Çatı K. ve Bilgin, Y. (2013). Turizm Lisans Öğrencilerinin Turizm Sektöründe Çalışma Eğilimleri. *Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 23-45.

- Davras M.G. ve Bulgan, G. (2012). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İngilizce Hazırlık Eğitimine Yönelik Tutumları: Isparta MYO Turizm ve Otel İşletmeciliği Örneği. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 13 (2), 227– 238.
- Diñer F.İ., Akova O ve Kaya, F. (2013). Meslek Yüksekokulu Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı Öğrencilerinin Kariyer Planlaması Üzerine Bir Araştırma: İstanbul Üniversitesi ve Gümüşhane Üniversitesi Örneği, 3.Uluslararası Meslek Yüksekokulu Sempozyumu, Ardahan, 42-56.
- Ercan İ., Kan, İ. (2004). Ölçeklerde Güvenirlik ve Geçerlik, *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 30 (3), 211-216.
- Erdiñ S.B. ve Yılmaz, G. (2012). Günümüzde Turizm Eğitiminin Yükseköğretim İçerisindeki Yeri, *Turizm Eğitimi Konferansı-Tebliğler*. T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 3381, Araştırma Genel Müdürlüğü Yayınları: 366, Genel Yayın Dizisi: 75, ISBN: 978-975-17-3630-7.
- Güzel, N. G. (2006). Yükseköğretimde Turizm Eğitimi ve Hizmet Kalitesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güzel T., Akdağ G., Güler O. ve Şener, S. (2014). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizmde Kariyer Algılamaları: Çanakkale, Mersin ve Kıbrıs'ta Bir Araştırma. 3.Doğuş Akdeniz Sempozyumu, Mersin,176-187.
- Hacıoğlu N., Kaşlı M., Şahin ve Tetik N.(2008). *Türkiye'de Turizm Eğitimi*. Ankara:Detay Yayıncılık.
- İbicioğlu, H., Avcı, Avcı U. ve Boylu, Y. (2003). Turizm İşletmelerinde İnsan Kaynaklarının Eğitiminde Stratejik Sektörel Eğitim Organizasyonlarının Uygulanabilirliğine Yönelik Bir İnceleme. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 69-90.
- Kılıç G. ve Bayraktarođlu, E. (2012). Lisans düzeyinde Turizm Eğitimi ve Fakülte Bünyesinde Örgütleniş Biçimine Yönelik Bir Değerlendirme. *Turizm Eğitimi Konferansı-Tebliğler*, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 3381, Araştırma Genel Müdürlüğü Yayınları: 366, Genel Yayın Dizisi: 75, ISBN: 978-975-17-3630-7.
- Korkmaz H., Gürol N. ve Avcıkurt, C. (2012). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Sektöre Yönelik Görüşleri ve Kariyer Beklentileri Arasındaki İlişki. *Turizm Eğitimi Konferansı-Tebliğler*, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 3381, Araştırma Genel Müdürlüğü Yayınları: 366, Genel Yayın Dizisi: 75, ISBN: 978-975-17-3630-7.

- Kozak M.A.(2009). Akademik Turizm Eğitimi Üzerine Bir Durum Analizi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İlke), 22, 2.
- Kozak M. ve Kızılırmak, İ. (2001). Türkiye`de Meslek Yüksekokulu Turizm Otelcilik Programı Öğrencilerinin Turizm Sektörüne Yönelik Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Değişimi: Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, 12 (Bahar Dönemi), 9-16.
- Kusluvan, S., Kuşluvan, Z. (2000). Perceptions And Attitudes Of- Undergraduate Tourism Students Towards Working in The Tourism Industry in Turkey. Tourism Management, 251-269.
- Özdemir S.S., Polat E., Hacıoğlu N. ve Özdemir, M. (2014). Türkiye`de Önlisans Düzeyinde Gerçekleştirilen Turizm Eğitiminin Analizi, The Sixth International Congress of Educational Research VI. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, Accountability and Transparency in Education: Global Challenges & Local Realities. Hacettepe University, Turkish Educational Research Association & Hacettepe University In collaboration with International Association of Educators European Educational Research Association World Education Research Association, International Association of Qualitative Inquiry & Ministry of National Education.
- Pelit, E., Güçer, E. (2006). Turizm Alanında Öğretmenlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm İşletmelerinde Yaptıkları Stajları Değerlendirmeler Üzerine Bir Araştırma. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 1: 39-163.
- Roney S.A.ve Öztin P. (2007). Career Perceptions of Undergraduate Tourism Students: A Case Study in Turkey. Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education 6(1), 4 -17.
- Tuyluoğlu, T. (2003). Türkiye`de Turizm Eğitiminin Niteliği. Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Ankara Üniversitesi: Ankara.
- Üngüren, E. (2007). Lise ve Üniversitelerde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Umutsuzluk ve Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi: Antalya`da Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı, Antalya.

- Üngüren E. ve Ehtiyar, R.(2008). Geleceğin Turizmcilerinin Umutsuzluk Tipolojilerinin Belirlenmesi. www.Esosder.org, ISSN:1304-0278 Bahar, 7(24), 201-219.
- Üngüren E., Doğan H., Özmen M. ve Tekin Ö.A. (2010). Otel Çalışanlarının Tükenmişlik ve İş Tatmin Düzeyleri İlişkisi. *Journal of Yasar University*, 5 (17): 2922-2937.
- Ünlüönen K.ve Boylu, Y.(2005). Türkiye’de Yükseköğretim Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, www.e-sosder.com, ISSN:1304-0278 Bahar, 3(12), 11-32.
- Üzümcü T.P. ve Bayraktar, S. (2004). Türkiye’de Turizm Otel İşletmeciliği Alanında Eğitim Veren Yükseköğretim Kuruluşlarındaki, Eğiticilerin Turizm Mesleki Eğitiminin Etkisel Açından İncelenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması. 3.Bilgi-Ekonomi-Yönetim Kongresi, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, 79-92.
- Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, Sayı: 18665, 30 Ocak 2015, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18665> (02.02. 2015).
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2007, Resmi Gazete, www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/03/20070302-17-1.doc (02.02. 2015).
- Education First, An Initiative of The United Nations Secretary-General-
http://www.globaleducationfirst.org/files/EdFirst_G29383UNOPS_lr.pdf (17.05.2015).